

Geen andere goden!

Is het religieus gemotiveerde geweld een erfenis van het monotheïsme?

Olterterperkring 12 nov. 2018

Geen andere goden!

Is het religieus gemotiveerde geweld een erfenis van het monotheïsme?

Of kan juist de absolute transcendentie van God ons in een moderne gesecculariseerde samenleving beschermen tegen gewelddadige pretenties van ideologieën en religies?

Olterterperkring 12 nov. 2018

Geen andere goden!

Geen andere goden!

Geen andere goden!

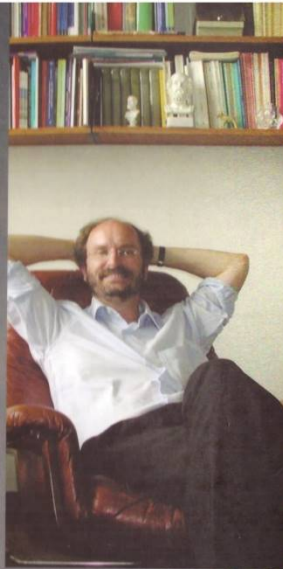
Cliteur: Het monotheïstisch Dilemma

In *Het monotheïstisch dilemma* werpt Paul Cliteur de vraag op wat de relatie is tussen religie en geweld. Het Israëlisch-Palestijns conflict wordt steeds meer gezien als een strijd om religieus gefundeerde claims op land. In de Verenigde Staten is onlangs de moordenaar van een abortusarts veroordeeld. En op vlucht 253 van Northwest Airlines van Amsterdam naar Detroit werd tijdens Kerstmis 2009 een islamistische terrorist gearresteerd.

Cliteur concentreert zich op terroristisch geweld dat zich beroept op een van de grote monotheïstische godsdiensten. De religieuze terrorist kan worden gezien als een 'gewetensdader' die zich in een 'dilemma' bevindt: moet hij de wetten van het land gehoorzamen of de wetten van God? Cliteur gaat niet alleen uitvoerig in op de actualiteit, met onder meer een zeer uitvoerige analyse van de Deense cartoonaffaire, maar gaat tevens te rade bij Europese verlichtingsdenkers als David Hume en baron d'Holbach.

Cliteurs standpunt is geen verdediging van atheïsme. Ook is hij niet negatief over godsdienst in het algemeen of zelfs over de drie monotheïstische godsdiensten. Hij betoogt wel dat in het monotheïsme (vooral in het Oude Testament) aanknopingspunten liggen voor radicalisme dat tot geweld kan leiden. Pas wanneer we goed weten wat die aanknopingspunten zijn, kunnen we ons daarvan bevrijden.

*Een prachtig boek. - De Standaard over Morcel Esperanto

Paul Cliteur is filosoof en hoogleraar Encyclopedie van het recht aan de Universiteit Leiden. Eerder publiceerde hij *Tegen de decadentie* (2004), *Morcel Esperanto* (2007) en *The Secular Outlook* (2010, Wiley-Blackwell, Engeland).

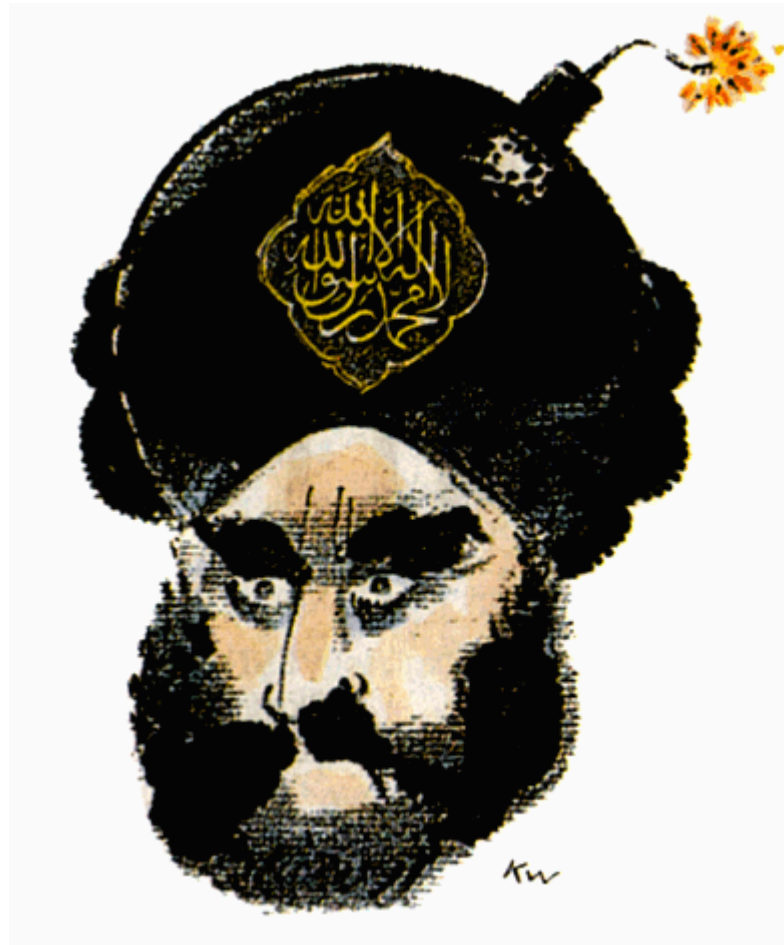
www.arbeiderspers.nl
Foto: Netty van Lookeren

Paul Cliteur
**HET
MONOTHEÏSTISCH
DILEMMA**

Kurt Westergaard

Cliteur

- Umar Farouk Abdulmutallab (moslim) probeerde op eerste kerstdag 2009 een vliegtuig naar beneden te halen.

Cliteur

- Umar Farouk Abdulmutallab (moslim) probeerde op eerste kerstdag 2009 een vliegtuig naar beneden te halen.
- Yigal Amir (Jood) vermoordde in 1995 de Israëlische politicus Rabin.

Cliteur

- Umar Farouk Abdulmutallab (moslim) probeerde op eerste kerstdag 2009 een vliegtuig naar beneden te halen.
- Yigal Amir (Jood) vermoordde in 1995 de Israëliische politicus Rabin.
- Scott Roeder (Amerikaans christen) schoot in 2009 de abortusarts George Tiller neer.

Cliteur

- Umar Farouk Abdulmutallab (moslim) probeerde op eerste kerstdag 2009 een vliegtuig naar beneden te halen.
- Yigal Amir (Jood) vermoordde in 1995 de Israëlische politicus Rabin.
- Scott Roeder (Amerikaans christen) schoot in 2009 de abortusarts George Tiller neer.

Alle drie geïnspireerd door hun Heilige Schrift

Cliteur

Conclusies van Cliteur:

- De monotheïstische religies (jodendom, christendom en islam) zijn wezenlijk onverdraagzaam en gewelddadig.

Cliteur

Conclusies van Cliteur:

- De monotheïstische religies (jodendom, christendom en islam) zijn wezenlijk onverdraagzaam en gewelddadig.
- Ze erkennen maar één God en veroordelen en bestraffen alle aanhangers van andere goden (zie Pinechas, Elia).

Cliteur

Conclusies van Cliteur:

- De monotheïstische religies (jodendom, christendom en islam) zijn wezenlijk onverdraagzaam en gewelddadig.
- Ze erkennen maar één God en veroordelen en bestraffen alle aanhangers van andere goden (zie Pinechas, Elia).
- Met andere woorden: de monotheïstische religies hebben een groot geweldspotentieel.

Oude Testament: Bloedboek?

Spaar ze niet!

Trek daarom op tegen de Amalekieten en versla ze. Wijd al hun bezittingen onvoorwaardelijk aan de HEER. Spaar ze niet, maar dood alles en iedereen: mannen en vrouwen, kinderen en zuigelingen, runderen en schapen, kamelen en ezels.

(1 Samuël 15:3 ^{NBV})

Spaar hem niet!

³² Tijdens hun verblijf in de woestijn troffen de Israëlieten eens een man aan die op sabbat hout aan het sprokkelen was. ... ³⁵ De HEER zei tegen Mozes: ‘Die man moet gedood worden. De hele gemeenschap moet hem buiten het kamp stenigen.’

³⁶ Toen brachten ze hem met zijn allen buiten het kamp, en daar doodden ze hem door hem te stenigen, zoals de HEER Mozes had opgedragen.

(Num.15:32-36^{NBV})

Niet te gauw ontkennen

E.A. Rooze over Amalek

Amaleks houding wordt als volgt beschreven:

Niet te gauw ontkennen

E.A. Rooze over Amalek

Amaleks houding wordt als volgt beschreven:

‘Alle middelen zijn hierbij (bij het hanteren van de macht; SJ) goed, als het resultaat maar is: het monopolie van de sterkste, economisch, politiek en religieus. Israël zal, uit de aard van zijn geloof in de Gans Andere, zich met alle middelen hiertegen moeten verzetten.’

Niet te gauw ontkennen

E.A. Rooze over Amalek

Amaleks houding wordt als volgt beschreven:

‘Alle middelen zijn hierbij (bij het hanteren van de macht; SJ) goed, als het resultaat maar is: het monopolie van de sterkste, economisch, politiek en religieus. Israël zal, uit de aard van zijn geloof in de Gans Andere, zich met *alle middelen* hiertegen moeten verzetten.’ (curs. van SJ)

Stelling

*Een theologie die het vermoorden van
ongewapende vrouwen en kinderen goedpraat,
deugt niet.*

Reactie op Cliteur

Is het de schuld van de ENE?

In gesprek met Paul Cliteur en anderen
over monotheïsme en geweld

SAM JANSE

Bezwaren tegen Cliteur

- Te weinig kennis van bijbelse zaken.

Bezwaren tegen Cliteur

- Te weinig kennis van bijbelse zaken.
- Maakt een karikatuur van de bijbelse heteronomie.

Bezwaren tegen Cliteur

- Te weinig kennis van bijbelse zaken.
- Maakt een karikatuur van de bijbelse heteronomie.
- Ziet te weinig dat er binnen de Bijbel een onomkeerbare weg gegaan wordt, weg van het religieus geweld.

Bezwaren tegen Cliteur

- Te weinig kennis van bijbelse zaken.
- Maakt een karikatuur van de bijbelse heteronomie.
- Ziet te weinig dat er binnen de Bijbel een onomkeerbare weg gegaan wordt, weg van het religieus geweld.
- Vereenzelvigt het duale burgerschap van moslim-terroristen met het bijbelse burgerschap van twee werelden.

Jan Assmann

*1938-?

Egyptoloog

Hoogleraar

te Heidelberg

en (later)

Konstanz.

Assmann, Moses der Ägypter

Jan Assmann
Moses der Ägypter
Entzifferung
einer Gedächtnisspur

Assmann over monotheïsme

Jan Assmann:

- Er is een moment geweest dat in een polytheïstische wereld sommigen besloten hebben om te kiezen voor één God en de andere goden te relativieren en zelfs te ontkennen.

Assmann over monotheïsme

Jan Assmann:

- Er is een moment geweest dat te midden van de volken die hun vele goden aanbaden sommige mensen besloten hebben om te kiezen voor één God en de anderen te relativieren en zelf te ontkennen.
- Dat volk is Israël.

Assmann over monotheïsme

Jan Assmann:

- Er is een moment geweest dat te midden van de volken die hun vele goden aanbaden sommige mensen besloten hebben om te kiezen voor één God en de anderen te relativieren en zelf te ontkennen.
- Dat volk is Israël.
- Dit is een wending van wereldhistorische betekenis.

Umbuchung

Egypte:

goden:

religie

offers

cultus

Umbuchung

Egypte:

goden:

religie

offers

cultus

farao c.s.:

alledaagse leven

politiek

ethiek

Umbuchung

Israël:

JHWH:

religie

offers

cultus

Umbuchung

Israël:

JHWH:

koning c.s.

religie

<= alledaagse leven

offers

<= ethiek

cultus

Umbuchung

Israël:

JHWH:

koning c.s.

religie

<= alledaagse leven

offers

<= ethiek

cultus

<= politiek

Umbuchung

Israël:

JHWH:

koning c.s.

religie

?

offers

?

cultus

?

alledaagse leven

?

politiek

?

ethiek

?

Psalm 2

¹ Waartoe leidt het woeden van de volken,
het rumoer van de naties? Tot niets.

²De koningen van de aarde komen in verzet,
de wereldmachten spannen samen
tegen de HEER en zijn gezalfde:

³‘Wij moeten hun juk afwerpen,
ons van hun boeien bevrijden.’

⁴Die in de hemel troont lacht,
de Heer spot met hen.

Psalm 2

⁵Dan spreekt hij tot hen in woede,
en zijn toorn verbijstert hen:

⁶‘Ikzelf heb mijn koning gezalfd,
op de Sion, mijn heilige berg.’

⁷Het besluit van de HEER wil ik bekendmaken.

Hij sprak tot mij:

‘Jij bent mijn zoon,
ik heb je vandaag verwekt.

Psalm 2

⁸Vraag het mij

en ik geef je de volken in bezit,
de einden der aarde in eigendom.

⁹Jij kunt ze breken met een ijzeren staf,

ze stukslaan als een aarden pot.'

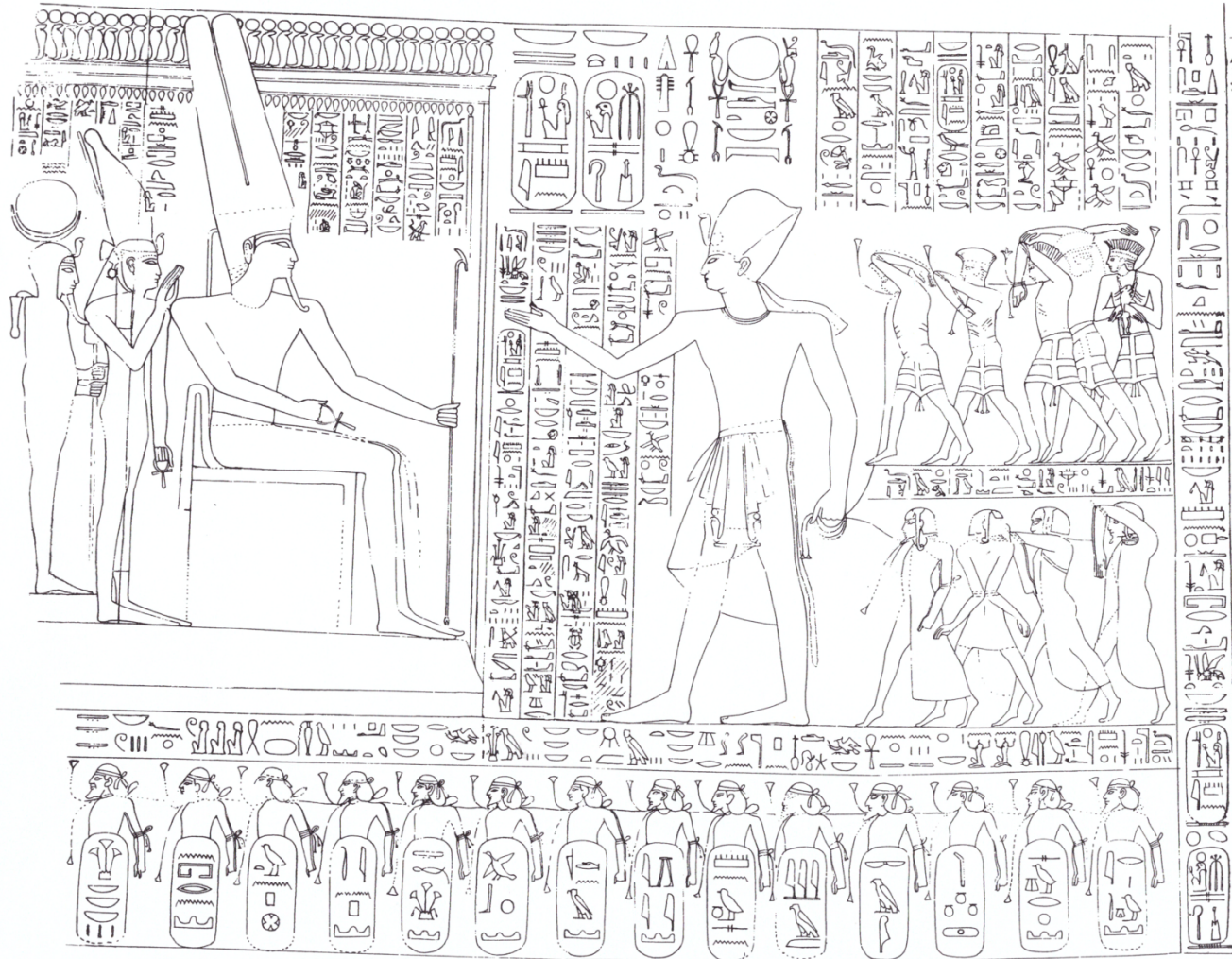
¹⁰Daarom, koningen, wees verstandig,
wees gewaarschuwd, leiders van de aarde.

¹¹Onderwerp u, toon de HEER uw ontzag,
breng hem bevend uw hulde.

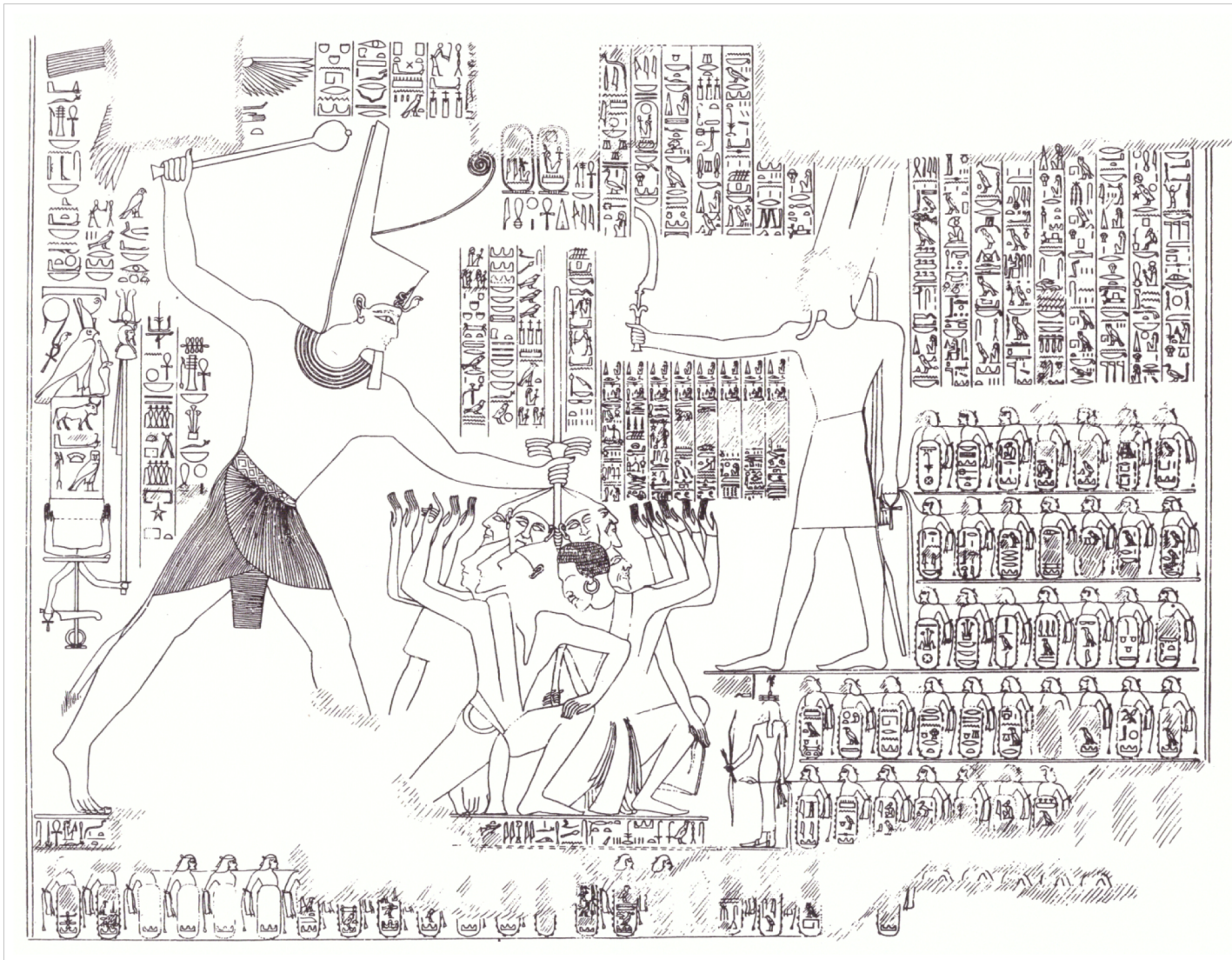
Psalm 2

¹²Bewijs eer aan zijn zoon met een kus,
anders ontvlamt zijn woede, en uw weg loopt dood,
want bij het geringste ontsteekt hij in toorn.
Gelukkig wie schuilen bij hem. (NBV)

Made in Egypt (1)

Made in Egypt (2)

Profetische reflectie op het geweld

Erich Zenger: reflektierter Monotheismus

=

Gezuiverd monotheïsme

Een alternatieve koning

Zach. 9 (NBV):

⁹Juich, Sion,

Jeruzalem, schreeuw het uit van vreugde!

Je koning is in aantocht,

bekleed met gerechtigheid en zege.

Nederig komt hij aanrijden op een ezel,

op een hengstveulen, het jong van een ezelin.

Een alternatieve koning

¹⁰Ik zal de strijdwagens uit Efraïm verjagen
en de paarden uit Jeruzalem;
de bogen worden gebroken.

Hij zal vrede stichten tussen de volken.

Zijn heerschappij strekt zich uit van zee tot zee,
van de Rivier tot de einden der aarde.

Zwaarden tot ploegscharen

Vanaf de Sion klinkt zijn onderricht,
vanuit Jeruzalem spreekt de HEER.

⁴Hij zal rechtspreken tussen de volken,
over machtige naties een oordeel vellen.

Zij zullen hun zwaarden omsmeden tot ploegijzers
en hun speren tot snoeimessen.

Geen volk zal nog het zwaard trekken tegen een ander volk,
geen mens zal meer weten wat oorlog is.

⁵Nakomelingen van Jakob, kom mee,
laten wij leven in het licht van de HEER. (Jes. 2 ^{NBV})

De God van je vijand

Gods barmhartigheid strekt zich ook uit over de volken buiten Israël

Jona

Twée vragen

1. Is het religieus gemotiveerde geweld een erfenis van het monotheïsme?

Twee vragen

- 1. Is het religieus gemotiveerde geweld een erfenis van het monotheïsme?*
- 2. Of kan juist de absolute transcendentie van God ons in een moderne gesecculariseerde samenleving beschermen tegen gewelddadige pretenties van ideologieën en religies?*

Centrale term: Umbuchung

Israël:

JHWH:

koning c.s.

religie

<= alledaagse leven

offers

<= ethiek

cultus

<= politiek

Centrale term: Umbuchung

Israël:

JHWH:

koning c.s.

religie

?

offers

?

cultus

?

alledaagse leven

?

politiek

?

ethiek

?

De hoogste Majesteit

